

Jólini nærkast

FØROYSK JÓL

Hvat eru eini siðbundin føroysk jól, og hvussu eru jólini broytt gjøgnum árin? Hesar spurningarnar hava vit sett fólkalívsfrøðingunum Jóan Paula Joensen og Eyðuni Andreassen. Teir báðir eru samdir um, at nakrar serføroyskar jólasíðvenjur eru millum føroyingar, men teir viðurkenna eisini, at jólini eru í broyting og hava verið tað í fleiri ár

ÞÆTUR HJALMAR EVENSSON

PATURE@SOSIALURIN.FO

Jólini snúgva seg ikki bara um sjálva jólaaftan, tá mann situr við borðið og etur góðan mat. Fólkalívsfrøðingurin Jóan Pauli Joensen vísir á, at tíðin upp undir jólini eisini hevur týðning, tá mann skal tosa um síðvenjur á jolum, og her eru jólafrókostar ein stórir partur av tí.

- Jólaborðhaldið byrjaði av álv-ara at vinda upp á seg í 70'unum, tá arbeiðspláss byrjaðu at skipa fyri hesum. Nú er tað blivið til eina heila vinnu, og tað eru fleiri fyrirkur og fólk, sum skipa fyri og gera mat til jólaborðhald. Alt hetta er ein partur av jolum, sum førir fram til tey familieru jólini, sum eru heima við hús. So jólini byrja í tí almenna, men so endar mann heima í tí privata, har jóladagarnir verða hildnir, greiðir Jóan Pauli Joensen frá.

Drekka jól

Annað jóladag loysir mann so upp aftur úr tí privata, tí tá fara nógv út í dans um kvøldið. At drekka og ballast um joltíðir hevur altíð fastur táttur, men hetta er eisini broytt við tíðini. Eyðun Andreassen, fólkalívsfrøðingur, greiðir soleiðis frá:

- Fyrr í tíðini var annað jóla-kvøld eitt stórt kvøld fyri føroyskan dans. Tey ymsu feløgini hava síðstu árin roynt at skipa fyri dansi annað jóla-kvøld, men ofta kemur ikki so nógv fólk longur, skilji eg á lagnum. Fólk eru kanska ikki liðug at halda jólini heima, sigur Eyðun Andreassen og fortelur víðari um tær sokallaðu jóla-bygdirnar, sum vóru í hæddini fyri nøkrum árum síðani.

- Fólk fóru til nakrar ávísar

bygdur at halda jól og ball annað jóla-kvøld. Har varð dansað alla náttina í teimum bygdum, har kirkja var. Tí so fóru fólk í kirkju um dagin, og um kvøldið fóru tey at ballast, sigur hann og fortelur víðari.

- Jólini vardu so leingi. Tey blivu roknað heilt til 6. januar, sum jú er 13. dagur. Hetta var alt ein veitslutíð, og øll hendan vikan var ball. At fáa sær jóladrekka hevði øgiliga stóran týðning hjá summum, og tí áttu nógv ein lagg inni at bjóða. Eitt kent niðurlag sigur: "Gud man ráða, hvar vit drekka onnur jól", sigur Eyðun Andreassen.

Fiskur og dunna

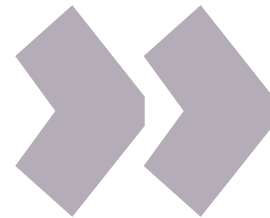
Tað er sera ymiskt, hvussu og hvat føroyingar eta á jolum.

- Fyrr var jólaaftan ikki tað stóra døgurðakvøldið, men nú tey seinastu árin er jólaaftan

blivið tann heilt stóri dagurin við góðum mati sum gás ella dunnu. Fyrr var størsti jóladøgurðin jóla-dag, men hesin dagurin hevur ikki sama leiklut hjá øllum í dag. Nú eta summi bara restir fyrsta jóla-dag. Men tað er ymiskt, hvussu fólk velja at gera, og hvat fólk eta á jolum. Summi eta ræstan fisk jólaaftan, og so eta tey ein størri jóladøgurða fyrsta jóladag. Annað jóladag kann tað til dømis ofta vera ræst kjøt, fortelur Jóan Pauli Joensen.

Eyðun Andreassen vísir eisini á síðvenjuna við at eta fisk jóla-aftan, og hetta hava føroyingar gjørt leingi.

- Fyrr var tað vanligt at fara á flot jólaaftan, um tað viðraði, tí so kundi mann fáa feskan fisk til jólar. Men soleiðis er tað ikki í dag upp á sama máta, hóast fleiri í dag enn eta fisk jólaaftan, sigur Eyðun Andreassen. Hann sigur eisini, at

At eta eina rúgvu av karamellum á jolum hoyrir til føroysku jólini

tað hjá summum er vanligt at eta speril jólaaftan, og summi eta tveir rættir um dagin.

Jólatrøll og jólaskip

Eitt eyðkenni við jolum fyrr var, at mann ansaði eftir ikki at fáa "jólatrøll".

- Um mann var byrjaður uppá okkurt arbeiði, men ikki bleiv liðugur við tað áðrenn jól, so kallaði mann tað fyri jólatrøll. Tað kundi til dømis vera, at ein kona var í holt við at binda eina tryggju, sum hon ikki fekk lidna áðrenn jól; so var tryggjan blivin til jólatrøll, segði hann. Tað var sjálvandi eitt sindur av disciplinering í tí, so fólk kundu gera sítt arbeiði skjótt, fortelur Eyðun Andreassen og leggur aftrat, at tað í dag eru fleiri, sum enn snakka um jólatrøll.

Broytingin við jolum sæst eisini aftur í kirkjugongdini.

- Jólaaftan varð næstan ikki farið í kirkju fyrr. Tá fór mann í kirkju jóladag- og kvøld. Men nú er jólaaftan líka stórir kirkjudagur sum jóladagur, í øllum førum í Havnini, sigur Jóan Pauli Joensen og nevnið eina broyting aftrat:

